

KADOC EN KONGO

Discussiebijdrage aan het colloquium "Nieuwe perspectieven over de Belgische kolonisatie in Zaïre" (25 april 1986), georganiseerd door de NFWO-kontaktgroep 'De Belgische betrekkingen met het buitenland tussen de 19de en 20e eeuw'.

Het Katholiek Documentatie- en Onderzoekscentrum (KADOC), opgericht in 1977, stelt zich tot doel het erfgoed van het Katholiek leven in Vlaanderen, wel gesitueerd in zijn Belgische en internationale context, te verzamelen, te bewaren en toegankelijk te maken voor historisch onderzoek, publikaties e.d.m.

Dat katholiek leven strekte zich uiteraard ook uit naar Belgisch-Kongo, waar de katholieke missies in de onderwijs- en de caritatieve sector domineerden; waarover katholieke organisaties stellingen innamen; waarmee katholieke politici werden geconfronteerd.

Dit alles heeft zijn weerslag gevonden in diverse documenten. Gezien de doelstellingen van het KADOC tracht het centrum daarom ook op dat terrein actief te zijn.

Het KADOC beschikt over een brede waaier van publikaties die betrekking hebben op Kongo in het algemeen en op de missionering in het bijzonder: een bijna volledige collectie missietijdschriften, van het eerste nummer van "Missiën in China en Congo." (SCHEUT, 1889) tot en met "Wereldwijd" (1972-); algemene katholieke bladen, waarin de houding van de katholieken tegenover de kolonie aan bod komt (b.v. "Hoger Leven"); de verschillende publikaties van de congregaties; verslagen van de missiologische dagen (1922-); reisverhalen en volksliteratuur (b.v. in de Davidsfondscollectie)...

Daarnaast is er een uitgebreide collectie audiovisueel materiaal, foto's, affiches, geluidsopnames, prenten, films,

betreffende de missionering en de missiepropaganda in Vlaanderen. Vooral de uitgebreide filmcollectie dient hier te worden vermeld. De volledige collectie van SCHEUT - meer dan 200 films - is sedert enkele maanden op het KADOC. Deze verzameling is uiterst belangrijk voor de studie van de missionering in Kongo. Ook de weliswaar minder omvangrijke, maar daarom niet oninteressante collectie van de Jezuiten is op het centrum aanwezig (met een film uit 1928 over Kisantu; een film over de wijding van mgr. Kimbondo). De collectie van Kontinenten (Missiewerken van het bisdom Brugge) bevat enkele missiefilms, evenals de collectie van de Oblaten en de Picpussen. Aanvullend op deze filmcollecties kunnen de Archivalia A. VAN HAELST (1960-1969) en het archief van Kontinenten genoemd worden. Zij zijn interessant voor de studie van de missiepropaganda in Vlaanderen.

Naast deze beperkte archieven is er nog ander archief materiaal dat betrekking heeft op diverse aspecten van de kolonisatie en de missionering.

Voor de periode tot de overname van Kongo Vrijstaat door België is vooral het Archief van het Staatssecretariaat van het Vaticaan van belang, dat zich, gedeeltelijk, voor wat België betreft, op microfilm op het KADOC bevindt. Men vindt er nota's, briefwisseling e.d.m. over o.m. 1885 (het begin van de missionering) en 1895 (poging tot overname). Over het begin van de missionering vindt men ook briefwisseling in de Papieren J. de HEMPTINNE, ook de microfilm, die vanaf de jaren 1880 LEOPOLD II en SCHEUT heeft gesteund. Dezelfde problematiek komt aan bod in de "Acta Episcoporum Brugensium", die zich ook op microfilm op het centrum bevinden. Ook in de Papieren N. DE CLEENE kan men enkele stukken over de periode voor 1908 aantreffen (o.m. over de opstanden van 1895 en 97), maar ze zijn vooral van belang voor de naoorlogse periode.

Over de oorlogspolitiek van België betreffende Kongo en over de toestand - financieel en militair - in Belgisch-Kongo tijdens de Eerste Wereldoorlog treft men interessante stukken in de Papieren G. COOREMAN, nl. minuten van verslagen

van minister van Kolonien RENKIN aan Koning ALBERT en enkele nota's.

In de Papieren N. DE CLEENE is uiteraard de tussenoorlogse periode sterk vertegenwoordigd (i.v.m. inlandse talen en kunsten; etnografische studies; enquetes; ...). Voor de studie van diverse aspecten van de gezondheidszorg is het Archief van Medische Hulp aan Centraal-Afrika onontbeerlijk. Men krijgt er o.m. informatie over de verschillende medische posten in Kongo en het latere Zaire. Over de houding van de Katholieke Partij (het Katholiek Verbond van België). In het begin van de jaren twintig zijn enkele documenten aanwezig in de Papieren L. Delvaux-Archief Katholiek Verbond van België. Voor de ontwikkeling van de J.O.C. in Belgisch-Kongo kunnen de Papieren J.CARDIJN, op microfilm in het KADOC aanwezig, worden ingekeken.

Dit laatste archief is echter vooral van belang voor de naoorlogse periode. Het bevat documentatie over het leven in Kongo in het algemeen, over de 'extension workers' en interessante briefwisseling met pater TEMPELS (1962-66). Belangrijker voor deze periode zijn de Papieren A. BRYNS en het Archief J. CEUPPENS. De Papieren A. BRYNS bevatten documentatie, voornamelijk persknipsels, maar ook briefwisseling, over diverse aspecten van de koloniale geschiedenis (onderwijs, syndicalisme, onafhankelijkheid, pers, ...) en dit vanaf 1942. Het Archief J. CEUPPENS betreft het meer dan 300 microfilms omvattende archief van het persagentschap DIA en bevat documentatie over Kongo en de missies, vanaf 1949. Het bevindt zich momenteel nog bij pater CEUPPENS, maar zal binnen afzienbare tijd op het KADOC worden gedeponereerd.

Voor de Belgische politiek tegenover Kongo zijn de archieven van A. DEQUAE en in mindere mate van A.E. DE SCHRYVER en R. DE MAN van belang. De Papieren A. DEQUAE bevatten vooral documenten over de sociaal-economische problematiek (10 jarenplan, personeel) vanaf 1946. In de Papieren A.E. DE SCHRYVER en R. DE MAN vindt men enkele stukken voor de periode 1959-60. Ook in het Archief van CEPESS komt de Belgische koloniale politiek aan bod. Voor de houding van de

christelijke sociale organisaties kan men terecht in het Archief van A.C.W. en K.A.V. (o.a. i.v.m. de Congo-commissie die binnen de arbeidersbeweging actief was; ook bij de KAJ-VKAJ bestond een Congo-commissie, zie Archief (V)KAJ). De uitbouw van het syndicalisme komt aan bod in het Archief A. COOL, die ook na de onafhankelijkheid in opdracht van de regering reizen naar Kongo ondernam.

Voor de moeilijkheden in 1964 tenslotte zijn de Archivalia pater BRAEM interessant, die briefwisseling bevatten met de congregaties en met de Belgische overheid.

Bibliotheekmateriaal is op het KADOC vrij toegankelijk. Archief en Audiovisueel materiaal kan in het algemeen slechts geraadpleegd worden na toestemming van de bewaargever. In principe geldt voor het archief de dertig jaar-regel.

mededeling door :

Luc VINTS
Kadoc
Mgr. Ladeuzeplein 21
3000 Leuven